

pod večja razprostri kakov prt ali rjuho, pod manjša pa drži kakov star dežnik. Drevja pa ne smeš otepati po cvetji in po mladikah, temveč stresaj mu veje ali pa trkaj s kako palico ob nje. Tako natreseš časi silo vsakovrstnih, največ prav drobnih mrčesov, katerih na drevji tudi najboljše oko ne more opaziti. A ves ta drobiž je škodljiv bolj ali manj, zato ga brez prebiranja pomeči v ogenj ali ga kako drugače pomori. Takisto delaj pa tudi z vsakim zvitkom, naj si bode na tem ali onem drevesu.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

170.

Kriza v zlatih rudnikih. Tolovaji. Povrnitev na Češko.

Ker so kopanine na Lachlanu tako brzo in neprimerno vrasle, nastala je s početka resna kriza. Male zaloge raznih živil, ki so jih dovažali 300 angleških milj daleč, niso zadoščale tako neizmernemu množtvu diggerjev, ki so prigrmeli le-sem z vseh kopanin nasebine viktorijske in novojužnowaleske. Potreba in pomanjkanje sta rasli od dne do dne, in ni ga bilo posredka, s katerim bi se rastočej nevarnosti odpomoglo.

S krajev, kjer je bilo dovelj hrane, niso bile napejljane ceste, a najbližnja okolica na 200 angleških milj je bila suha, pusta, brez vode, in za poljstvo nesposobna. Cena živilom in raznemu blagu je rasla neprimerno, da je slednjič z nepretrganim navalom novih delavcev dosegla uže bajno višino.

Zlati rudniki niso sicer nobenega ogoljufali v nadi, s katero je le-sem prišel, in jaz sam dobro vem, da so blizu nas iz enega samega claima dobili v kratkem 18 centov zlata. Vendar so nekateri podjetniki zgubili ogromnih vlog, s kakoršnimi so bile te kopanine spojene toraj je bilo na vse zadnje le malo dobička. Tako smo postavim mi pozneje v našem rudniku cele tri mesece imeli osem delavcev in vsakemu smo dajali 4 funte šterlingov na teden. Zidar in tesar sta služila po 50 frankov na dan. Merica ovsa je stala 22 do 26 šilingov, in tona sena, t. j. 20 stotov, veljala je 26 funtov šterlingov. Naj omenim, da seno nadomeščata navadno oves ali pšenica, ki ju pokose in posuše, ko začneta v klasje iti. Tako seno so dovažali od samega Bathursta, pa z okolice sydneyseke na ogromnih vozeh, v katere je bilo po 20 volov vpreženo.

V kopaninah je bila s početka beda in draginja. Dohajavci so se začeli buriti. Zastonj se je trudila policija, da bi nemir zatrla, razburjeno ljudstvo se ni zmenilo zanjo.

Kakor sem uže omenil, kupilo je več diggerjev eden claim. Pri delu so se vrstili in dobiček so enakomerno delili. Ali tako družabništvo je bilo enim na korist, enim na škodo. Vnemali so se prepri pri delitvi, drug drugemu več ni zaupal, in več potov se je zgodilo, da je družabnik svojega družabnika skrivaj pobil in truplo v jašku zagrebel. Druge diggerje sta vedno večja beda in glad zapeljala na to, da so se umaknili v gosti les, s katerega so v celih tolpah napadali voznike in potnike, ki so z zlatom težko pridobljenim domov se vračali.

Polagama je vraslo na Lachlanu veliko barakarsko mesto Forbes. Treba je bilo narediti skozi pusti les cesto s Forbesa na jug do Lampingflata, in na sever do Oranga. Na tisoče voz se je pomikalo po dnevu in po noči po teh cestah, in vsakega tedna je prevažala od tu eskorta policijska železni voz z bogatimi zakladi dobljenega zlata čez Orange in Bathurst v Sydney. Ob vsej cesti z Lampingflata do Forbesa so nastavili spekulante in Judje svoje šatre, v katerih so se potniki z jedjo in pijačo za nadaljno pot zalagali. In prav todi so najhuje uganjali bushrangerji grozno svoje delo. Vse ceste, vsi potje so bili nevarni, nobeden si ni bil svest življenja. Z globin lesnih, po katerih so se telovaji potikali, napadali so voznike in potnike ter jih pestili in plenili.

Tudi Forbes ni bil varen pred njimi. Pri belem dnevu so vdrli v velikej množini v stanove diggerske, in so pobrali vse, kar so dosegli. Najbolje pa so prežali na poštne vozove, kateri so vozili zlato in denar. Ni ga bilo dne, da bi ne bila ta ali ona pošta izropana. Prav taka nevarnost je grozila eskortam, ki so z zlatom obložene vozove spremljale. Tolpe lačnih bushrangerjev so prežale v svojih skrivališčih na bogati plen, za kateri so se vnele več potov prave bitke med obema strankama. Izmej sto dogodkov stoj tu samo eden. Bilo je 12. junija 1862. l., ko se je odpeljal s Forbesa kakor po navadi voz z zlatom obložen. Spremljalo ga je sedem policajev oroženih z revolverji in karabini. Ko je voz privozil uže globoko v les, stopilo je s skrivališča ob enem šest mož enako opravljenih in v obraz počrnjenih. Vsak je sprožil svojo karabino in skočil za skalo. Kot bi trenil se je pojavilo novih šest mož in so tudi sprožili. Zadeti konji so odskočili s ceste in voz se je zvrnil. Ko so policaji sprevideli, da ničesar ne opravijo, stekli so nazaj. Sedaj so planili bushrangerji po popuščenem vozu, razbili železne tružice, in obloživši svoje konje z zlatom, odšli so z bogatim plenom v les. Na vozu je bilo 3400 unc zlata, in več kot za 7000 funtov šterlingov. Odpodeni policaji so srečno dospeli na bližnjo ovčarno, od koder so poslali glas v Orange in Forbes. Policijski nadzornik forbeški Pottinger je odpravil koj 12 mož, katerim se je pridružila še lepa četa oroženih prostovoljcev, in je njim na čelu vdaril za tolovaji. Dva črna domačina sta šla naprej.

Po potu so nahajali raznih znamenj, toraj so lahko šli po pravem sledu. Tretjega dne so dobili tudi konja

ki je brez vodnika blodil po lesu: nosil je do 300 unc zlata. Vsako daljno zasledovanje je bilo zastoj, zato so se prostovoljci razšli, samo seržant in nekateri policali so ostali na poizvedbi. Dolgo so hodili sem in tje slednjič so prišli k ovčarni. Domači ljudje so jim povedali, da so prav tega dne prišli neki oroženi možje in jim po sili odpeljali dva najlepša konja na to stran proti Orangu.

Policaji so se koj spustili za njimi in res so uže pozno po noči ujeli dva bushrangerja, katera so vklenili in na ovčarno pripeljali. Ko so njune reči pregledavali, našli so pri enem 200 unč zlata in mnogo funtov šterlingov v močnatej vrečici. Drugega dne zgodaj so ju odpeljali na najbližnjo postajo v Lampingflat. Dobljeno zlato je vzel seržant k sebi na konja. Prišli so v les mej visoke stene. Kar stopi iz zakotja tropa mož in eden za drugim sproži na policaje. Ebi so pali, ostali so pobegnili pustivši zlato in vklenjena tolovaja.

Radi takih neprijetnostij sem prebil na Lachlanu celih šest mescev. V tem času pa smo bili tudi z delom gotovi. Iz obeh naših claimov smo izvlekli s pomočjo svojega stroja prav kmalu nekaj čez tisoč voz zlatonosne gline, katero smo potem še prati morali. Drugej je bilo to delo dosta težavno, tu pa so postavili podjetniki pri močarinah posebne stroje za pranje zlata, kar je diggerjem delo jako olajšalo.

Po skončanem pranju smo se prepričali, da sta bila naša claima najizdatnejša na vsem Lachlanu. Še le sedaj po desetih letih sem mogel resno premišljati o tem, kedaj se bodem vrnil v milo domovino češko. Misel ta se mi je vedno povračala. Nič več nisem mogel strpeti, tudi se nisem brigal več za to, kaj se godi okrog mene in koliko bogastva še krije Lachlan v svojem drobu. Tako iskreno sem zaželel češke domovine, da sem težko čakal prve prilike.

Forbes in okolica sta se bolje in bolje lepšala. Mislili so uže takrat na to, da bi s pomočjo kanalov namočili pusto krajino, ki se od reke 200 angleških milj daleč širi. Vsa okolica bi bila potem sposobna za poljstvo in živinarstvo. V mestu samem so začeli staviti velike hiše, in obrt je uže takrat dobro uspeval.

Početkom avgusta 1862. l. sem sedel v Forbesu na dostavnik, ki je vozil v Sydney. Najpreje smo se vozili po samem pralesu, in za večera smo dospeli v Orange, kjer smo prenočili. Drugega dne smo privozili v Bathurst in za večera smo obstali v naselbini Hartley v Modrih gorah; morali smo večinoma peš hoditi. Tretjega dne smo prišli v Penrit, odkoder drži železna cesta v Sydney. S Penrita do glavnega mesta se širijo 34 angleških milj same rodovite ravnine z bogatimi naselbinami. Drugega dne na večer je obstal vlak v Sydneyu.

Sydney stoji na desnej strani botanskega zatoka, po levej strani pa se širi po navršju Woollomooloo. Leža mestu je prekrasna, čaroben je pogled na botanski zatok. Glavne ulice držé od severja na jug; od vzhoda na zahod so ulice neravne in držé z griča na grič. Glavni

ulici sta Pittstreet in Georgestreet. Tu so najimenitnejši in najbogatejši zavodi, trgovina v tem predelu je najživejša. Še veličastnejša so javna poslopja, guvernerska palača, vseučilišče, cerkve, vojašnice in slednjič utrdba Macquarie. Sydney ima tudi imeniten vrt. Okrog zatoka so prijetna sprehajališča. Raz mesta je ves anglešk, in ko bi nas ne motila tu pa tam tropska drevesa, ali pa premnoge zelene papige, skoro bi mislili, da smo v samem Londonu.

V pristanišču je stala tisti čas velika jadrenica „White-Star“ 4000 ton, in namenjena v London. Koj sem plačal 35 funtov šterlingov za drugo mesto, in dne 21. septembra smo odpluli. Plavba je bila ugodna, samo blizu Novega Zelanda nas je vjel vihar. Ladija je bila preobložena, valovi so se vedno podili čez ograjo in prali palubo. Tudi dno ladiji je bilo uže trhlo, in voda nam je vedno silila notri, tako da so mornarji imeli dosta dela. Kapitan je sprevidel, da mora ladijo razbremeniti, dal je toraj 800 ton volne in loja v morje zmetati.

Nekako sredi januarija 1863. l. smo pripluli v kanal La Manche, in potem v London, odkoder sem preko Pariza prišel v T., svoj rojstni kraj.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

Budgetna razprava 1890.

Govor poslanca Šukljeja

v državnem zboru dne 19. aprila 1890.

(Dalje.)

Pa pojdemo dalje, v Istro. Tu je slovanska večina, toda v političnem in gospodarskem oziru gospoduje italijanska manjšina, a ne morem trditi, da bi bila *avvita cultura italiana* tamošnjim Slovanom prinesla poseben blagoslov. Nasprotno, nadarjeni, telesno in duševno sveži Slovan v Istri je zaostal v svojem razvoju vsled tujega pritiska. Toda dani se, in minulo leto so se pri volitvah gospodje v Poreču začudili — ko je nepričakovano prišla v deželni zbor močna slovanska manjšina.

Toda znali so si pomagati; ovrgli so celo vrsto legalnih volitev. Jeden slučaj pa je tako zanimiv, da ga moram pojasniti zbornici. V kmečkih občinah Volovsko sta bila izvoljena dva Slovanska poslanca, Slovenec Jenko in Hrvat Mandič. Volitev je bila soglasna brez vsake nepostavnosti in ugovora. Vendar so volilne akte izročili verifikacijskemu odseku, ki ima italijansko večino. Odsek je priporočil potrditev volitve. Pa kaj se je zgodilo? Ko je stvar prišla na dnevni red, predlagal je predsednik, naj se glasuje o vsakem posebej, akoravno je manjšina ugovarjala in se sklicevala na poslovni red. Volitev jednega poslanca je bila potrjena, a drugemu je šlo drugače, akoravno je bil pri isti volitvi od istih